

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, старшого наукового співробітника

ЗАХАРІНА Сергія Володимировича

на дисертаційну роботу ФЕДЕВИЧ Людмили Станіславівни

на тему „Державно-нормативне управління інвестиційною діяльністю господарських об'єднань”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата

економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління

національним господарством

64-72-101/1
22.09.16

Актуальність теми дисертаційної роботи. В сучасних умовах набуває гостроти проблема належного забезпечення суб'єктів господарювання фінансовими ресурсами, що можуть бути спрямовані на реалізацію капіталомістких довгострокових інвестиційних проектів.

На порядку денному стоїть проблема раціоналізації структури інвестицій, активізації інвестування у інноваційні продукти та технології. В провідних державах приріст валового внутрішнього продукту відбувається переважно за рахунок створення нових знань та впровадження інновацій. Внаслідок цього розробка та впровадження інновацій є ключовою умовою державної політики підтримки соціально-економічного розвитку.

Сучасними тенденціями світового розвитку є широке впровадження досягнень передових інноваційних розробок, що надає імпульс структурним зрушенням в економіці, стимулюючи виробництво нової наукоємної високотехнологічної продукції. Переваги інноваційного чинника в забезпеченні конкурентоспроможності промислових підприємств сьогодні є очевидним, а його вплив на виробництво – радикальним і комплексним.

Забезпечення господарських об'єднань ресурсами, створення передумов для їх розвитку та конкурентоспроможності реалізується у процесі інвестиційної діяльності. Інвестиційна діяльність фінансується переважно за рахунок власних

коштів підприємств і організацій, що можливо в умовах наявності достатнього обсягу доходів при допустимому рівні інвестиційного ризику.

Для підтримки належного інвестиційного процесу, формування сприятливого клімату та підвищення рівня прийняття інвестиційних рішень слід дослідити теоретичні основи та новітній методологічний інструментарій регулюючого впливу на інвестиційну діяльність господарських об'єднань.

Автором дисертації справедливо відзначено недостатність теоретичних доробок та практичних рекомендацій щодо державно-нормативного управління інвестиційною діяльністю господарських об'єднань. Необхідно визначити економіко-організаційні засади управління інвестиційною діяльністю; послідовність, принципи, організаційне забезпечення контролювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань зі сторони органів державного управління; підхід до аналізування інвестиційної діяльності господарських об'єднань тощо. Це обумовлює актуальність теми дисертаційної роботи.

Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується завдяки чітко поставленій меті та завданням, вдалою і продуманою логікою викладення матеріалу, широтою й різноманітністю опрацьованої здобувачем інформаційної бази, використанням сучасних методів та інструментарію дослідження.

Дисертаційна робота базується на застосуванні сучасних методів дослідження (аналізу і синтезу, логічний, семантичного аналізу, абстрагування, економетричні, статистичні та ін.).

Основні положення роботи, висновки та рекомендації дозволяють визначити авторську позицію. Глибокий та всебічний теоретичний аналіз досягнень вчених різних наукових шкіл з питань державного регулювання інвестиційних процесів дав можливість автору узагальнити підходи до розуміння економічної сутності інвестиційного ресурсу у межах існуючих теорій і концепцій (теорії циклічності розвитку, класичної теорії, неокласичної теорії, теорії теорії конкуренції, теорії

постіндустріального суспільства та ін.). Наведено ознаки їх класифікації в сучасній економічній теорії, визначено системні проблеми стимулювання інвестиційної та інноваційної активності, розкрито особливості регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження підтверджується також достатньою кількістю публікацій та їх апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях, а також довідками про впровадження наукових положень та рекомендацій в практику управління економікою.

Наукова новизна дослідження. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в узагальненні теоретико-методичних положень та розробці науково-практичних пропозицій з питань удосконалення механізмів державного регулювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань.

Найбільшої уваги заслуговують такі елементи наукової новизни:

1. Обґрунтовано напрями реалізації управлінського впливу на інвестиційну діяльність господарських об'єднань шляхом певних організаційних змін в структурі управління органів державної влади, порядок участі державних органів у інвестиційному процесі, їх організаційно-функціональні можливості та відповідну їм модель міжінституційної взаємодії.

2. Удосконалено методологічні інструменти оцінювання інвестиційної діяльності господарських об'єднань, що здатен забезпечити аналіз інвестиційної діяльності кожного із структурних блоків господарських об'єднань та шляхом використання економіко-математичного апарату дає змогу інтерпретувати отримані результати для прийняття управлінських рішень, у тому числі в частині виявлення та результативного використання резервів інвестиційної діяльності господарських об'єднань.

3. Розвинуто методологічні положення про механізм моніторингу та контролю інвестиційної діяльності господарських об'єднань, який передбачає формування єдиного інформаційного простору щодо результатів здійсненої перевірки та забезпечення єдиного методологічного підходу до проведення та узагальнення результатів цих спостережень.

4. Подано новітній інструментарій моделювання розвитку інвестиційної діяльності господарських об'єднань, який відрізняється тим, що забезпечує прогнозування рівня економічного розвитку країни на основі інвестування у різні інституційні блоки господарських об'єднань.

5. Розвинуто положення про порядок формування нормативно-методологічної бази щодо управління інвестиційною діяльністю, які, на відміну від наявних, передбачають розвиток методологічних основ у різних напрямках (ініціювання прийняття окремого закону, внесення змін до податкового, банківського законодавства, нормативних документів, які регулюють діяльність антимонопольного комітету тощо).

6. Дістали подальшого розвитку теоретичні положення у сфері управління інвестиційною діяльністю, в результаті чого розвинуто типологію видів інвестицій шляхом виділення сутнісних ознак за характером змін і завдань управління інвестиційною діяльністю та залежно від строку окупності інвестицій.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи. Результати дослідження мають практичне значення, яке полягає в опрацюванні рекомендацій і пропозицій щодо удосконалення механізму формування ефективного управління інвестиційною діяльністю господарських об'єднань. Практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає у розробленні теоретико-методичних засад та практичних положень щодо реалізації управлінського впливу на інвестиційну діяльність господарських об'єднань; формуванні рекомендацій із моделювання розвитку інвестиційної діяльності господарських об'єднань; удосконаленні послідовності аналізування інвестиційної діяльності господарських об'єднань; удосконаленні методологічних основ моніторингу інвестиційної діяльності господарських об'єднань.

Результати дисертаційної роботи впроваджено в роботі Управління зовнішньоекономічних відносин та інвестицій Департаменту економічної політики Львівської міської ради (акт впровадження № 2303в-8 від 01.02.2016р.), Інституті регіонального розвитку (акт впровадження № 2 від 15.01.2016р.), а також на окремих підприємствах. Окремі положення дисертаційної роботи

використано у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» (довідка про впровадження № 67-01-824 від 19.04.2016р.).

Дисертаційна робота, як свідчать представлені документи, відповідає напряму досліджень кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка» «Проблеми управління процесами капіталізації в умовах інноваційного розвитку підприємств» (номер державної реєстрації 0112U000799), під час виконання якої дисертанткою досліджено міжінституційну взаємодію у процесі створення та функціонування господарських об'єднань (акт впровадження від 11.04.2016 р.).

Результати дисертації використано при виконанні наукової теми Національного університету «Львівська політехніка» ДБ/87ВГС (номер державної реєстрації 0104U002289, затверджена рішенням НТР Національного університету „Львівська політехніка”, протокол № 4 від 24.04.2003 р.), у межах якої автором проаналізовано банківський сектор економіки, як чинник інноваційного розвитку виробничо-господарських структур, проаналізовані банківські та парабанківські установи як форма інституціональних інновацій у виробничо-господарських структурах, визначені державні органи управління – учасники механізму інноваційного розвитку (акт впровадження від 11.04.2016 р.).

Повнота викладення наукових положень та висновків у опублікованих працях. Основні наукові результати доповідалися та отримали схвальні відгуки на міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях.

За темою дисертаційної роботи опубліковано 23 наукових праці (з них 13 одноосібних), у тому числі 6 наукових праць у фахових виданнях, 1 стаття у виданні, яке включене до наукометричних баз даних, 1 стаття у науковому періодичному виданні іноземної держави. Загальний обсяг публікацій становить 5,96 др. ар., з яких особисто автору належить 4,74 др. ар.

В оприлюднених наукових працях основні положення дисертаційної роботи висвітлено з достатньою повнотою. Текст автореферату адекватно відображає основні результати проведеного дослідження.

Зміст та оформлення дисертації. Аналіз змісту дисертації дає підставу стверджувати, що поставлені в роботі наукові завдання вирішено з урахуванням задекларованого предмету наукового дослідження, мету досягнуто. Дисертація являє собою завершену наукову працю.

Робота оформлена відповідно до вимог, встановлених Міністерством освіти і науки України.

Тема та зміст дисертації відповідає окремим напрямкам досліджень, наведеним у паспорті спеціальності 08.00.03.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи. В цілому дослідження виконане на достатньо високому рівні, але за змістом дисертаційної роботи є низка зауважень та дискусійних положень, а саме:

1. У назві дисертації використано словосполучення «державно-нормативне управління», яке не є поширеним у науковій економічній літературі. Окрім того, предметом дослідження автор задекларував теоретико-методичні засади та практичні положення щодо державно-нормативного управління інвестиційною діяльністю господарських об'єднань. Відтак, було б доцільно дати чітке визначення поняттю «державно-нормативне управління» з точки зору різних наук (філософії, політології, державного управління, історії держави і права, правознавства, економіки), а також подати узагальнене визначення у висновках дисертації. Ми не заперечуємо проти збагачення економічної науки новими поняттями, а також проти проведення міждисциплінарних досліджень з проблематики управління інвестиційною діяльністю, але було б доцільно, аби автор подав чітке тлумачення тих або інших запозичених з інших наук термінів (понять), а також обґрунтовував – чому неможливе або недоцільне вживання традиційних для економічної науки термінів (понять).

2. Використання слова «нормативне» у словосполученні «державно-нормативне управління» ми вважаємо зайвим. На сторінці 55 рукопису автор наводить власне трактування поняття «державно-нормативне управління інвестиційною діяльністю», під яким пропонує розуміти «управлінський організуючий вплив шляхом використання повноважень виконавчої влади через

виконання законів, здійснення управлінських функцій спрямованих на дотримання норм, стандартів, визначених правил здійснення інвестиційної діяльності тощо з метою забезпечення реалізації державної політики у інвестиційній сфері тощо». На нашу думку, таке обґрунтування не свідчить про доцільність застосування словосполучення «державно-нормативне управління», оскільки здійснюючи державне управління (реалізуючи управлінський процес), органи державної влади посилаються на певні правові норми (правові приписи), а державне управління взагалі націлене або на дотримання правових норм, або на досягнення певних характеристик явищ чи процесів, що закріплені в правових актах (в системі правових норм). Відтак, слово «нормативне» вказує на спосіб здійснення державного управління, але не характеризує його зміст та функції. Приміром, в Україні обов'язок органів державної влади здійснення управлінського процесу на основі правових норм регламентовано приписом ч.2 ст.19 Конституції України.

3. Серед елементів наукової новизни автором задекларовано, що в результаті проведеного дослідження набули подальшого розвитку засади формування законодавчо-нормативної бази щодо управління інвестиційною діяльністю, а також класифікація законодавчо-нормативних інструментів управління інвестиційною діяльністю господарських об'єднань. На наш погляд, формування законодавчо-нормативної бази та класифікація законодавчо-нормативних інструментів не є завданням економічної науки. Окрім того, у правовій науці частіше використовується словосполучення «нормативно-правова база». На наш погляд, досліднику-економісту доцільніше було вказати про розробку специфічного інструментарію або організаційно-управлінських механізмів формування інвестиційної політики, внесення пропозицій щодо удосконалення та імплементації певної нормативно-правової бази.

4. У вступі дисертації та у авторефераті не подано інформації про конкретні напрями та результати використання науково-практичних (прикладних) пропозицій або рекомендацій автора в роботі органу державної влади, наукової інституції, підприємств.

5. У параграфі 2.1 автор переважно цитує норми законодавчих та інших нормативно-правових актів, а також подає перелік окремих нормативно-правових актів у сфері регулювання інвестиційної діяльності, що на нашу думку є зайвим, оскільки не стосується предмета економічної науки.

6. У параграфі 2.2 наведено результати аналізу інвестиційного процесу в Україні, який починається із викладення процесів іноземного інвестування. На наш погляд, було б доцільно спочатку дати оцінку загальним тенденціям інвестиційної діяльності за рахунок усіх джерел інвестицій, а вже потім наводити тенденції іноземного інвестування. Окрім того, слід взяти до уваги, що іноземні інвестиції займають приблизно лише 5% у структурі валових інвестицій.

7. На стор. 134 автор наводить рисунок 3.2 «Склад державних органів управління діяльністю господарських об'єднань», який є дискусійним. Зокрема, незрозуміло – чому орган «Президент» (правильна назва: «Президент України») підпорядкований органу «Верховна Рада України». Також незрозумілою є позиція дисертанта, що «каталізатором інвестиційної діяльності господарських об'єднань» є Фонд державного майна, оскільки вказаний орган має досить обмежений вплив на інвестиційні рішення вже створених господарських об'єднань. Координатором управлінського впливу на інвестиційну діяльність автором запропоновано вважати один із структурних підрозділів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, який не є юридичною особою і не має власних управлінських повноважень. У поданому рисунку помилково, на наш погляд, не згадуються інші центральні органи виконавчої влади (Мінрегіонбуд, Мінагропрод, Міненергетики, МОН та ін.), місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування.

8. На стор. 158 автор пропонує «першочергові кроки із розвитку інвестиційної діяльності господарських об'єднань», серед яких згадується 3 заходи, спрямовані на внесення змін до окремих законодавчих актів. На наш погляд, з точки зору економічної науки, розвиток інвестиційної діяльності можливий не шляхом маніпулювання правовими нормами, тим більше що в цьому питанні український законодавець має багатий досвід, а через вирішення

питань переважно політичного та економічного характеру: забезпечення високої привабливості інвестиційного клімату, гарантування повернення інвестицій, зниження рівня ризиків інвестиційної діяльності, підвищення рівня захисту іноземних інвестицій, проведення інвестиційно орієнтованої грошово-кредитної політики, стимулювання нарощування корпоративних та особистих заощаджень у банківській системі (у тому числі стимулювання депозитів фізичних осіб), запровадження пільгового оподаткування результатів капіталомістких інвестиційних проектів, раціоналізація бюджетного фінансування соціальних та окремих інфраструктурних інвестиційних проектів тощо.

9. Результати моделювання та прогнозування окремих інвестиційних процесів, наведених у параграфі 3.3, є незрозумілими. Зокрема, у таблиці 3.3 згадано про прогнозування інвестиційної діяльності у виробничій сфері, а у тексті рукопису на с.169 згадується про прогнозування інвестиційної діяльності сфери торгівлі. З представлених результатів випливає, що середні індекси інвестицій за всіма запропонованими сценаріями перевищуватимуть 1, що на нашу думку видається вельми оптимістичним. Згідно наведених даних, крім того, прогнозоване річне економічне зростання за усіма запропонованими сценаріями перевищуватиме 10%, що інтуїтивно видається малоімовірним. Автор вважає, що «при інвестуванні у господарські об'єднання на рівні середнього темпу зростання інвестиційної діяльності 109,38% (рівень приросту інвестиційної діяльності у науковій та дослідній сфері) та переважному вкладанні коштів у реалізацію інвестиційних проектів ім блоком господарських об'єднань (при сталому темпі зростання інвестицій у інші блоки) можна очікувати на економічне зростання на рівні 114,47% із імовірністю 99%». Ми вважаємо оптимізм автора, як мінімум, необґрунтованим.

10. У рукописі дисертації у посиланнях не проставлені номери сторінок із джерел, що використовувалися автором.

Не дивлячись на зроблені зауваження, частина з яких є дискусійними, ми вважаємо, що в цілому представлена робота відповідає встановленим вимогам, є оригінальною, а зроблені висновки та пропозиції – обґрунтованими і значущими.

Відтак, наведені нами зауваження не знижують загального позитивного враження від представленого дослідження. Результати дисертації мають певне наукове і практичне значення, і можуть бути використані в подальших наукових розвідках з проблем економіки та управління національним господарством.

Загальний висновок по дисертаційній роботі. Дисертаційна робота Федевич Л.С. є завершеним науковим дослідженням з проблематики формування та реалізації державної інвестиційної політики, у тому числі щодо підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю господарських об'єднань. Результати дослідження містять наукову новизну і мають практичну цінність. Здобувач наукового ступеня показав глибокі теоретичні та практичні знання за обраним напрямом дослідження.

Результати та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Таким чином, дисертаційна робота «Державно-нормативне управління інвестиційною діяльністю господарських об'єднань» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами та доповненнями), а її автор – Федевич Людмила Станіславівна – за результатами прилюдного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук за спец.08.00.03,
старший науковий співробітник,
директор ГО «Науково-дослідний інститут
економічного розвитку»

С.В.Захарін